

Hermann Conring Georg Adam Struve

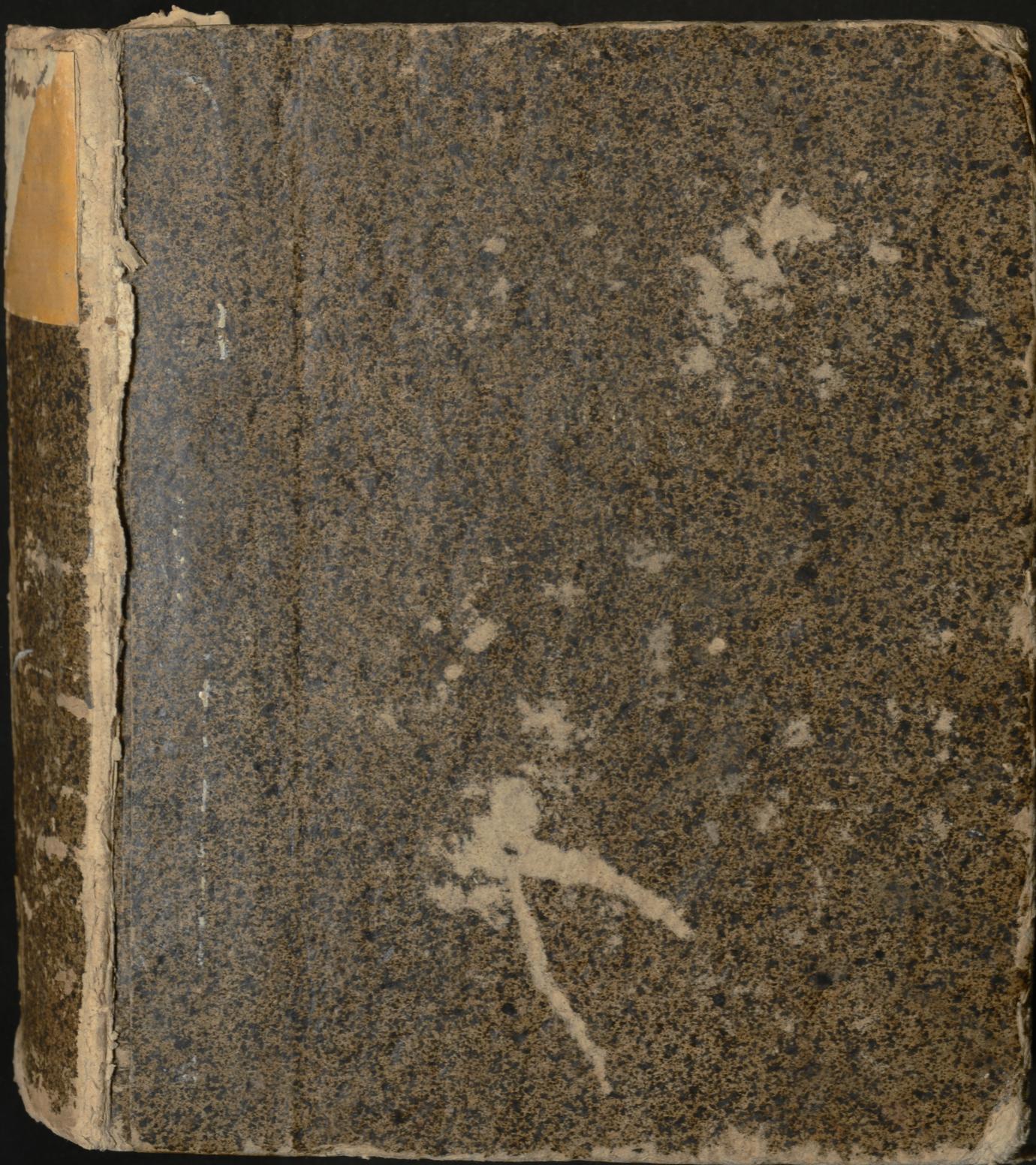
Exercitatio De Ducibus Et Comitibus Imperii Germanici

Helmestadii: Mullerus, 1643

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn777862522>

Druck Freier Zugang

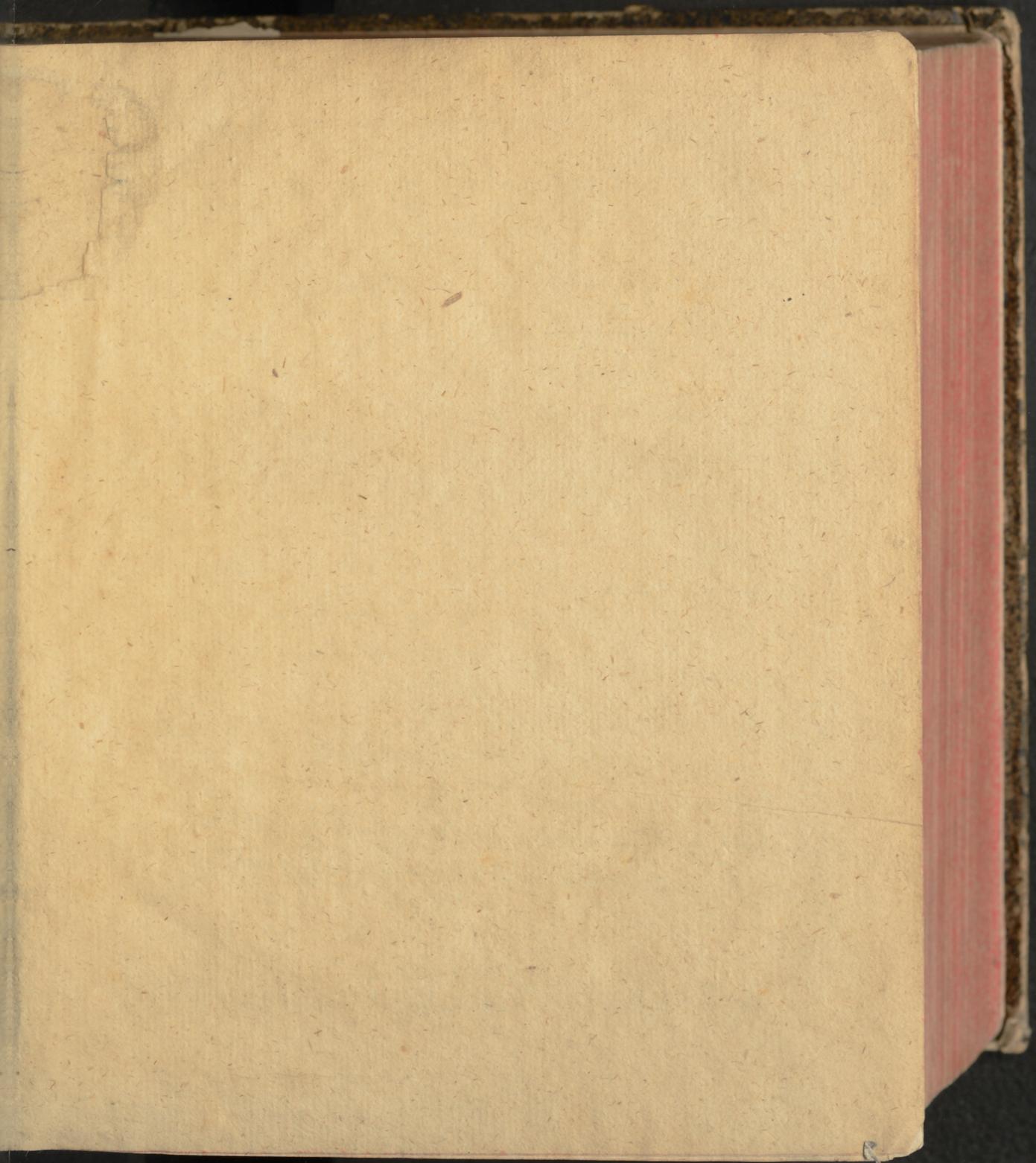

4 Bm

~~M. a.~~

J. a. 1085. (H.)

Index.

- I. De necessariis civitatis partibus.
- II. De Oligarchia.
- III. De avaris boni principis recte constituendo.
- IV. De prudentia peregrinandi.
- V. De varia et maxime vera jurisprudentia.
- VI. De forma judiciorum in republica recte instituenda.
- VII. De legatione.
- VIII. De ducibus & comitibus imperii germanici.
- IX. De germanici imperii civibus.
- X. De urbibus germanicis.
- XI. De constitutione episcoporum Germaniae.
- XII. De septemviris seu electoribus imperii romani.
- XIII. De imperatore romano germanico.
- XIV. De comitiis imperii romano-germanici.
- XV. Epistola gratulatoria ad Augustum Duc. Brunsvic.
- XVI. Amonitio de thesauro rerum publicarum totius orbis.
- XVII. De causa judiciorum efficiente, materiali & finali.

EXERCITATIO
DE
DVCIBVS ET
COMITIBVS IMPE-
RII GERMANICI,

QVAM
Deo annuente,

PRAESIDE

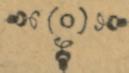
*Viro Clarissimo, Excellentissimo, atq;
Experientissimo,*

HERMANNO CONRINGIO
PHILOS. AC MEDICINAE D.
HVIUSQVE PROFESSORE
PVBlico,

Praeceptore ac Fautore meo pluri-
mum observando.

*Publicè disputandam propono
d. v. Iulij.*

GEORGIUS ADAMVS *Struve* /
MAGDEBURG.

HELMESTADII

Typis HENNINGI MULLERI, Acad. Typ.

Anno cl^o l^oc XLIII.

B. C. D.

De

DVCIBVS ET COMITIBVS
IMPERII GERMANICI.

Thef. I.

Antiquis Germaniæ tempo-
ribus Ducum officium atque ui-
gnitatem bellicam fuisse docet
nos Iulius Cæsar *L. 6. de bell. Gall.*
de Germanis ita scribens: *Cum*
bellum Civitas aut illatum defen-
dit aut infert, magistratus qui ei
bello præsent, ut vita necesse habeant
potestatem, diliguntur. Cui jun-
gendus C. Cornelius Tacitus: *Reges, inquit, ex nobili-*
tate, Duces ex virtute sumunt. Nec Regibus infinita aut li-
bera potestas: & Duces exemplo potius, quam imperio, si prom-
pti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione præsent c. 7.
de mor. Germ.

II. Licet vero id, quod *d. l.* statim subjicit Cæsar
in pace Germanis nullum communem esse magistratum, de o-
mnibus verum non sit: si quidem ex jam allegatis Taciti
verbis constat, præter paucissimos, quibus unus regiæ
imperavit (uti de Sucionibus notat Tacitus *de mor. Germ.*
c. 44.) fuisse etiam populus, qui sibi Regem vel Princi-

A 2

pem

nem ex nobilitate sumserunt & sub ejus vixerunt imperio, non tamen absoluto, sed ita, ut majestas penes populum maneret, quod patet ex eodem Tacito dicente, *Regem in concilio audiri auctoritate suadenti magis quam imperandi.* Et de his dici potest idem, quod Aristoteles alicubi dicit, priscis temporibus eundem populi eundemque exercitum fuisse Ducum. *5. Pol. 5.*

III. Plerique tamen populi ejusmodi communem magistratum pacis tempore & simul perpetuum (quasi belli Ducem) uti de Lacedæmonium Regibus loquitur Aristot. *3. Pol. 14.*) non habuerunt: unde Tacitus L. II. Annal. c. 44. scribit: *Maroboduum Regis nomen invisum apud populares; Arminium pro libertate pugnantem favor habebat.* Cum enim Germani libertatis famam Græcis juxta ac Latinis monumentis maxime celebrentur non potuit non ipsis mere regium imperium esse invisum, democratica autem reip. administratio gratissima, ut constat ex *IV. Pol. 4.*

IV. Hi itaque populi bellum suscepturi omnino necesse habuerunt unum aliquem, respectu habito ad bellicam virtutem eligere totique exercitui præficere, quem proculdubio *Heertog* vel *Heertzog* dixere, vid. *Phil. Cluver. L. 1. ant. Germ. c. 46.* Exemplum invenire licet apud Tacitum *L. 4. Histor. c. 15.* in Brinione Caninefate, quippe cum Civilis Batavus rebellionem in Romanos Batavis suis persuasisset, tractis in belli societatem Caninefatibus ac Frisiis. *Brinio, stolidæ audaciæ Caninefas claritate natalium insignis, cujus pater multa hostilia ausus, Cæjanarum expeditionum ludibrium impune spreverat, igitur ipse rebellis familia nomine placuit, impositusque scuto more gentis & sustentium humeris vibratus Dux deligitur totius scilicet exercitus, qui ex Batavis, Caninefatibus ac Frisiis*

sus constabat. Rituū, quem in præficiendo Duce adhibuerunt, discimus ex proximè allatis verbis, deligebatur nim. Dux à multitudine in Concilio; delectus scuto imponebatur, atque in sublime sustinentium humeris elevabatur, inque gyrum circumlatus Dux belli decreti salutabatur: quem eundem morem etiam in Regum constitutione à Germanis, ut & à Romanis militibus Imp. declarantibus, adhibitum esse testibus confirmat Cluverius d. c. 46.

V. Potestatem illorum Ducum quod attinet, in eâ definiendâ discrepant Iulius Cæsar & Tacitus: ille potestatem vita & necis ipsis adscribit; hic vero allegatis th. r. verbis hæc subjicit: *ceterum neque animadvertere, neque vincere neque verberare quidem nisi sacerdotibus permissum: non quasi in pœnam, nec ducis jussu, sed velut Deo imperante.* Verū cum tacito res Germanicæ magis perspectæ fuerint, potiōr ei meritō fides habenda; præsertim cum non verisimile sit ejusmodi temporario Duci plus Germanos tribuisse, quàm perpetuō belli Duci five Regi: cujus quæ fuerit potestas ipse docet Cæsar L. v. de bell. Gall. ubi refert orationem Ambiorigis Eburonum dimidiæ partis Regis, in quâ habetur: *id quod fecerit de oppugnatione castrorum non judicio aut voluntate suâ fecisse sed cœctu civitatis: suaq; esse ejusmodi imperia, ut non minus haberet juris in se multitudo, quàm ipse in multitudinem.* Neq; tamen hinc colligendum omnino nihil potestatis fuisse Ducibus: parendum enim utique erat ipsorum imperatis licet ipsi in inobœdientes animadvertere non potuerint, nec soli dere alicujus momenti statuere. Unde legitur apud Tacitum. L. 2. *Annal. c. 45.* Inguiomerum cum manu clientum ad Maroboduum perfugisse *non aliam ob causam, quàm quia fratris filio juveni* (Arminio Duci)

parum senex parere dedignabatur. At verò finito bello his Ducibus nullam competiisse potestatem satis apparet; eosdem tamen inter nobiliores relatos & magno in honore fuisse quis dubitet?

VI. Cæterum cum non solum necessarium sit civitati, si velit tueri libertatem, ut in eâ sint qui bella gerant, sed etiam quàm maximè necessarium sit, ut sint, qui jus dicant, docente Aristotele 4. Pol. 4. Hinc quoque à Germanis non tantum bellicus magistratus constitutus, sed & electi ex nobilitate qui jura per pagos vicosq; redderent, quos ab antiquissimis temporibus Graven (quæ vox judicem significat, gloss. spec. Sax. L. 3. art. 13. Ein Graff bedeut nach altem Eächsischen Deutschen ein Richter / darumb haben diesen Nahmen viel unterschieden Richter) dictos sequior ætas nomine in Imperio Romano post Constantinum usitato Comites; Cæsar & Tacitus Principes appellant. Ita enim ille L. vi. de bell. Gall. in pace nullus est communis magistratus, sed Principes regionem atq; pagorum inter suos jus dicunt controversiasq; minuunt. Hujus verba sunt: Eliguntur in iisdem concilijs & Principes, qui jura per pagos vicosq; reddunt. c. 12. de mor. Germ. Item c. 11. De minoribus rebus Principes consultant, de majoribus omnes, ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud Principes prætulerentur. De iisdem Idem c. 13. ait: insignis nobilitas aut magna patrum merita Principis dignationem & adolescentulis assignant. Ex quibus monumentis apparet, à quibus & ex quibus electi & quod eorum fuerit officium & quæ potestas tum respectu totius reip. tum respectu vicorum vel pagorum, cui juris dicendi gratiâ præfati erant.

VII. Respectu totius reip. nobilium illarum familiarum (der Graven) autoritas ferè in duobus consistebat,

stebat, 1. quod haberent potestatem, ut soli de minoribus rebus consultarent, 2. quod possent de majoribus rebus *περιαντινείην* five *περιβαλέειν*, quâ de re Arist. 4. Pol. 14. & 15. Respectu verò pagi & vici, cui præerat Princeps compete-
 bat ipsi Iurisdic-
 tio, mixtum & merum impe-
 rium (ut cum jure Romano loquamur) ita tamen ut qui-
 dam ex plebe delecti assessores jungerentur. Testatur
 hoc disertè Tacitus d. c. 12. *Centeni singulis ex plebe Co-
 mites, consilium simul & autoritas adsunt.* Ingenuos autem
 hos Comites seu assessores fuisse ex eodem Taciti libro
 colligere est, dum dicit: *Liberti non multum supra servos
 sunt, raro aliquod momentum in domo, nunquam in civitate, ex-
 ceptis duntaxat ijs genibus, quæ regnantur. Ibi enim & super in-
 genuos & super nobiles ascendunt. Apud ceteros impares liberti-
 ni libertatis argumentum sunt. c. 25.* Dicti illi Assessores, quos
 Tacitus *Comites* vocat, Germanis jam olim fortè aut post
Schepen / Schöpen / Schöpfen.

II. Hic Germaniæ status & administrandæ reipi-
 ratio adeoque & Ducum, Principum, Comitum (ut
 quidem his nominibus Tacitus utitur) conditio & po-
 testas apud Germanos Cis Rhenanos mansit usque dum
 à Romanis victi, in provinciâs redacti iisque heriles ma-
 gistratus præfecti sunt. Ita enim Hottomannus c. 3. Fran-
 co-Goll. *Tertia Provincialium servitus erat, ut ne legibus
 suis patriis uterentur, sed magistratus à Pop. Rom. cum imperio
 & securibus mitteretur.* Sic apud Tacitum iv. *Histor. c. 55.*
 legimus ab Imp. Vitellio ripæ Rheni præfectum fuisse
 Julium tutorem. Suetonius in *Domitiano c. 6.* bellum
 civile morum scribit à L. Antonio superioris Germaniæ
 Præfide.

IX. Sciendum verò hîc, apud Romanos Ducum
 Comitumque nomen non eandem semper significatio-
 nem

nem habuisse. Ducisquidem appellatio ei primum tributa qui exercitum ducebat: postea appellati Duces, qui provinciis præessent præsertim limitaneis, quorum officium fuit præesse rei militari istis in ditionibus, vid. Onuphrius Panvinius *L. 3. Comm. de Imp. Rom. 887.* Guido Pancirolus *in nov. Imp. part 1. cap. 139.* & Idem *thes. var. lect. L. 1. c. 5.* Id quod etiam obtinuit tempore Iustiniani sicut apparet ex Rescripto ejus ad Belisarium, quod habetur *in l. 2. C. de offic. præf. præt.* Ulterius deinde Ducum potestas non ad res militares solum restricta, sed & ad juris dicendi potestatem extensa. Comites autem initio apud Romanos nominabantur, qui focii sive adjuncti alicujus erant: sic Papinianus assessores judicium *comites* vocat *in l. 4. D. de off. Assess. ut* & Macer *in l. 5. D. ad L. Jul. repet.* Qui ergo in contubernium Imperatoris Majestatis adseiti (uti adscivisse optimos quosque de senatu Adrianum scribit Spartianus) etiam *Comites* appellati sunt, quorum opera & consiliis in bello & pace Imp. usi. Cum deinde Constantinus M. plurimis ministerijs aulicis, nec non provinciis partim ut militibus præessent, partim ut jus dicerent, quosdam præficeret, ejusmodi Comitibus ad istas præfecturas adhibitis, nomen ipsis Comitum mansit, & dignitas Comitiva dicta. Hinc passim occurrit mentio Comitum sacrarum largitionum, Comitum rerum privatarum, Comitum Archiatrorum, *Vid. Cassiodor. L. 6. var. c. 7. 8. 18.* Comitiva Syracusanæ, Neopolitanæ, *Vid. Idem capp. poster. L. 6. add. & L. 7.*

X. Superatâ itaque à Romanis Germaniâ Cis-Rhenanâ, eam in plures provincias distribuerunt, ipsaque vel Duces, vel Comites, vel Duces & Comites præfecerunt. Ita legitur Ducum Germaniæ primæ, Ducum Mogun-

Moguntiacensem, Comitem Argentoratensem, Ducem
Sequanicæ, Ducem Rhætiae primæ & secundæ, Ducem
Belgicæ secundæ &c. vid. Notit. Imp. & in eam Pancirol.
part. 2. cap. 25. & seqq. Lehman. L. 1. chron. Spir. c. 9. Am-
mianus Marcellinus L. 27. ab init. mentionem facit Cariet-
tonis comitis per utramque Germaniam: & sæpius Idem
suâ in historiâ comites nominat, quos Romani consti-
tuere.

XI. Apud Trans-Rhenanos Germanos diutiùs
mansit antiqua reip. facies: verùm Francis omnia sibi
subjicientibus & illa mutata est. Certè apud Saxones ve-
terum reip. administrationem ad Francorum tempora
durasse disertè docet VVitichindus L. 1. verba ejus sunt:
*A tribus etiam Principibus totius gentis Ducatus administra-
batur certis terminis exercitus congregandi potestate contenti,
quos suis locis ac vocabulis novimus signatos, in orientales sc. po-
pulos, Angarios atq. VVestvalos. Si autem universale bellum in-
grueret, sorte eligitur, cui omnes obedire oportuit, ad admini-
strandum imminens bellum. Quo peracto, a quo jure ac lege pro-
pria contentus potestate unusquisq. vivebat.* Hæc ille. Vnde
obiter discere est, quàm fabulosa sint illa, quæ vulgò nar-
rantur de VVitechindi regiâ in omnes Saxones potesta-
te: quanquam illa etiam hinc possint refelli, quod nul-
lius Regis Saxonici in historiâ Caroli Magni fiat mentio,
& VVitichindus solis Angrivariis dicatur præfuisse. Cæ-
terum Franci, morem Romanorum secuti, omnes terras
in provinciæ formam redegerunt, & præcavendæ defe-
ctionis, ut & defensionis ab hostibus, nec non commo-
dioris administrationis gratiâ *Duces*, i. e. summos gu-
bernatores nonnulli earum, præfecerunt, quibus interdum
Comites adjuncti, vel etiam Comitibus provincias
sive Ducibus regendas concredierunt. Confirmat hæc,

B

quæ

quæ diximus, Beatus Rhenanus L. II. rer. Germ. *In hoc, inquietis, Romanos imitati sunt Franci. Nam illi Provincia- rum rectores Duces appellabant, id quod ex libro magistratum Romanorum satis liquet: unde formula Ducatus Rhetiarum apud Castodorum in Variis. Deligebant autem ducem ex nobili familiâ. Sic Bojaris Agilolfingorum antiqua gens diu Duces dedit, ex quâ Welfones prodisse suspicior. Hoc autem privilegium habebat ea familia à priscis Francorum Regibus, ut si quis fidus regno prudens, ex eadem progenitus comperitus fuisset, non aliunde quisquam ascisceretur in Ducem. Ergo primam dignationem sub Francis in Alemanniâ habebat Dux, proximam Comites. Similiter Vadianus L. I. de colleg. Monast. in Germ. vet. Franci Reges, dicit, Regnum suum Ducum maximè & Comitum operâ moderabantur, qui in illâ quidem atate non suam seu propriam sed publicam regni ditionem administrabant.*

XII. Duces igitur quod attinet, constat ex jam adductis Rhenani verbis, eos ex nobili familiâ optimeq; de patriâ meritâ à Rege & Proceribus electos, ita tamen ut filius dignus parentis munere non faciliè præteritus sit. Dignitatem hanc summam fuisse, non tamen aliam quàm alicujus magistratus, Vadiani verba docent: provinciarum videlicet, quas gubernabant, plenum dominium apud Regem & populum mansit; ipsi solam administrationem & jurisdictionem quoad ecclesiasticas & civiles causas habebant, uti videre est ex legibus administrationi Ducis Bajoariæ præscriptis, quæ existant apud Aventin. L. III. animal. & Lehman. chron. Spir L. 2. c. 16. Vnde idem Vadianus *cit. loc.* Illâ atate, inquit, Duces & Comites non sui juris, sed Regum atq; Imperatorum officarij veluti atq; ministri erant. Fuit autem & horum Ducum, necessitate exigente, militiæ præesse. Sic enim in LL. Alemannorum cap. 35. dicitur: *dum Dux utilitatem Re-
gis*

gis potest facere, i. e., exercitum gubernare, &c.

XII. Sub his Ducibus aliquando erant Comites, inferiores iudices, qui in civitatibus ac pagis provinciarum & in Ecclesiasticis & civilibus jus dicebant. Leg. Lehman. L. 2. c. 21. 22. 23. Atq; Comites etiam belli præsidēserant, ut constat ex Paulo Diacono L. 5. c. 14. dicente: *Is (Alahis) dum Dux esset in Tridentinā civitate cum comite Bajoariorum, quem illi Gravionem dicunt, qui Bauzanum & reliqua castella regebat, conflixit, eumq; mirifice superavit.*

XIII. Quamvis autem expressâ lege, teste Lehmanno L. 2. c. 16., cautum fuerit, ut si quis Dux de provinciâ illâ, quam Rex ordinaverit tam audax aut contumax, aut levitate stimulatius seu protervus & elatus vel superbus atq; rebellis fuerit, qui decretum regis contemserit, donato dignitatis ipsius Ducatu careat, insuper spe supernæ contemplationis sciat se esse condemnatum & viam salutis amittat: successu tamen temporis autoritate & potentiâ Ducum crescente non nulli istorum Reges suos sprevēre, eosq; tanquam superiores agnoscere noluerunt. Quod prudenter perspicens Carolus M. duos Francici regni tum maximos Ducatus Bajoaricum & Aquitanicum sustulit, provinciis illis inter plurimos Comites distribuitis: magno regiæ potestatis bono. Testatur hoc de Bajoarico Eginhardus in vitâ Caroli his verbis: *Thasilo Dux Bavariæ ad regem evocatus, ne redire permissus, neq; provinciæ, quam tenebat, ulterius præesse, sed Comitibus ad regendum commissa est.* Eodem modo & alios Ducatus in plures Comitatus transmūtavit: vid. Lehman. L. 2. c. 16. Vnde imperio stirpis Carolinæ in historiâ Francica provinciarum gubernatores Comites seu Graviones plerumq; appellantur, rarò Duces, & licet fortè ab historicorum aliquo quis Dux dicatur, idem eiusdem provinciæ ab alio Comes vocatur.

XIV. Fuit vero tempestare Francorum, præsertim ætate Caroli M. & sequenti, duplex magistratus, alius Ecclesiasticus, quem gerebant Episcopi circa sacra occupati; alius secularis, ilque vel status & ordinarius *judicium*, vel extra ordinem *Legatorum*. Illi dicebantur *Graviones*, qui tum Latinum nomen ex more Romanæ reip. acceperant Comitum; Duces si qui fuere comitum potestate usi sunt. Potestate autem magnâ hi fuere præditi, vicariâ tamen tantum, non propria, consistebat ea in jure dicendi, & si necessitas efflagitaret, in ducendo cives in aciem. Fidem dictis faciunt quæ in capitulis Caroli & Ludovici Imp. ab Ansegiso collectis habentur L. 3. c. 25. *In Vesontio quæ est diœcesis Bernoini Archiepiscopi Heiminus Episc. & Monogoldus Comes. In Mogontiâ, quæ est diœcesis Heistulsi Archiep. idem Heistulphus Episcopus & Adalbertus Comes. In Colonia Hadabeldus Archiep. & Ermundus Comes, &c.* Spectant huc, quæ scribit Marquardus Frehenus in comment. de Lupoduno p. 12: *Erat tum temporis (Pipini Carolique ævo) Francorum ditio totaq; Germania vetus in pagos tributa, singulisq; pagis, quibus unus Comes prepositus, sua villa: inter quas præcipua Comitum domicilio cedebat, in quâ sedem & aulam suam (quam Saalam ipsi vocant,) tribunalq; & auditorium (quod Mallum illis) haberet, ubi more majorum jus diceret. &c.*

XV. Officium horum Comitum patet ex iis quæ ex diplomate quodam Caroli M. adducit Henricus Meibomius in vindicijs Billinganis: *Qua propter in illâ parte Saxonie (Vestvaliâ) Trutmannum virum inlustrem ibidem Comitem ordinamus, ut resideat in curte ad campos, in mallo (iudicio) publico ad universorum causas audiendas, vel recta iudicia terminanda, isq; advocatum omnium presbyterorum in totâ Saxonâ fideliter agat, superq; vicarios & Scabinos, quos sub se ha-*

se habet, diligenter inquirat & animadvertat, ita ut officia sua, sedulo peragant. Idem Comitibus inculcant capitula Caroli & Ludovici, ex quibus quod habetur L. 2. c. 6. adscribamus: Vobis verò Comitibus dicimus, vosq; commoneamus, quia ad vestrum ministerium maximè pertinet, ut reverentiam & honorem sanctæ Dei Ecclesiæ exhibeatis & cum Episcopis vestris concorditer vivatis, & eis adiutorium ad suum ministerium parandum præbeatis, & ut vos ipsi in ministeriis vestris pacē & justitiam faciatis, & que nostra auctoritas publicè fieri decernit, in vestris ministeriis studiosè perficere studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem, ut memores sitis fidei nobis promissæ, & in parte ministerii nostri vobis commissi, in pace sc. & justitiâ faciendâ vosmet ipsos coram Deo & hominibus tales exhibeatis, ut nostri veri adiutores & populi conservatores justè dici & vocari possitis. Illos quoque qui temeritate & violentiâ in furtis & latrocinis sive rapinis communem pacem populi perturbare moliantur vestro studio & correctione, sicut decet, comescite. Et si aliqua persona in aliquo vobis impedimento fuerit, quin ea que dicimus facere non valeatis, nobis ad tempus illud notum fiat, ut nostrâ auctoritate adiuti, ministerium vestrum dignè adimplere possitis. Addamus etiam ex L. 4. c. 5: volumus ut Comites, qui ad custodiendam maritimam deputati sunt, quicumq; ex eis in suo ministerio residet, de justitiâ faciendâ se non excuset propter illam custodiam; sed ibi secum suos scabinos habeat, si ibi placitum teneat & justitiam faciat. Vid. L. 2. c. 23. 24 L. 3. c. 50. Leg. Bojoar. 1. 2. Marculphi formul. 32. in Cod. LL. Antiq. Frid. Lindenbrogij. His Comitibus fuerunt adjuncti Scabini sive alieffores, & quidem ex plebe electi, de quibus L. 3. c. 33. capp. addit. 1. 4. 73. 74. Legatorum seu Missorum officium clarè proponitur in capitulis Caroli & Ludov. L. 2. c. 26. his verbis: Ad hoc à nobis missi constituti, ut si quilibet Episcopus aut Comes ministerium suum propter

quodlibet impedimentum implere non possit, ad eos recurrat: & cum eorum adiutorio ministerium suum adimpleat. Et si talis causa fuerit, quæ per eorum admonitionem emendari non possit, per eos ad nostram notitiam deferatur. Et si fortè Episcopus aut Comes aliquid negligentius in suo ministerio egerit, per istorum admonitionem corrigatur: & omnis populus sciat ad hoc eos esse constitutos, ut quicumq; per negligentiam aut incuriam vel impossibilitatem Comitum justitiam suam acquirere non poterit, ad eos primùm querelam suam possit deferre & per eorum auxilium justitiam acquirere, &c. add. c. 27. 28. & L. 3. c. 39. 87.

XVI. Licet autem nec eâ ætate Comitatus dignitas hereditaria fuerit, nihilominus tamen ferè filij Comitum non negligebantur, id quod attestatur Capitulum Caroli Calvi apud Mireum in *Annal. Belgic. A. 877. fol. 403.* quod ita habet: Si comes de regno obierit, cujus filius nobiscum, filius noster ordinet de his, qui eidem Comiti plus familiares, propinquiores fuerunt, qui cum ministerialibus ipsius Comitatus, & cum Episcopo: in cujus Parochia fuerit ipse Comitatus, ipsum Comitatum prævideat, sive regant, usque dum nobis renunciatur, ut filium illius, qui nobiscum erit, de honoribus illius honoremus &c. Vid. Christop. Besoldum *thes. pract. verb. Graff.*

XVII. Comites porro alij *Marcgraven* dicti (à voce *March.* limitem vel fines notante, vid. Lindenbrog. glossas. *voc. Marcha*) qui finibus præfecti incursionibus hostium resistebant & simul ibi jus dicebant. Alij *Landgraven* / *Domites* provinciales. Alij *Palsensgraven* / *Palatij* Cæsaris præfecti, de quibus Hincmarus. *Comes Palatij de omnibus secularibus causis vel judicijs suscipiendis curam instanter habebat; ut nec seculares prius Dominum Regem absq; ejus consultu inquietare necesse haberent, quousque ille prævideret, si necessitas esset, ut causa ante Regem merito venire deberet.* Et Egin-

Eginhârdus in vira Caroli M: *si Comes Palatii litem aliquam esse diceret, qua sine ejus jussu definiri non poterat; statim litigantes introducere jussit & veluti pro tribunali sedens, lite cognita: sententiam dixit.* Alii Burggraven / arci cuidam præfecti: *ita* (sunt verba Hugonis Grotii de ant. reip. Batav. c. 5.) *Vvascnariorum pro aviante Didericum Burggraviu fuere, hoc est judices arcis ejus, qua in locum urbis Lugduni Batavorum à Normannis, ut credibile est, diruti, successerat, simulq; agri adiacentis: quibus etiam vectigalia, velut annis Rhemi custodibus, solvebantur, qua in hunc diem penes posteros eorum manent.*

XIIX. Ex his Ducum Comitumque originem & usque ad illa tempora officium satis constare opinor. Cum autem adducti Historici tradant, Ducatus & comitatus in Germaniâ ad Romanorum imitationem institutos, non ad stipulari possumus Cluverio *L. 1. c. 48. aut Germ* ita scribenti: *Romani olim, ut multa alia à Germanis mutuati, sic hos quoque militia titulos in suam disciplinam adsumserunt, præfectos provinciarum ducum Comitumq; adficien- res vocabulis.*

XIX. Et si verò Carolus Magnus aboleverit Ducatû, posteri tamen ejus, rebus regni attenuatis, in Germaniâ, Galliâ & Italiâ complures iterum instituerunt. Et quidem ultimis Carolinorum temporibus Germania, ut eam distinxeris à terris quas Venedi inhabitârunt, quinque habuit Ducatûs, Bajoaricum, Suevicum, Francicum, Lotharingicum: & Saxonicum. Quorum potentia tandem ea fuit, ut Duces hi de provinciis sibi proprio jure attribuendis cogitârint, libertè Regum instar regnaturi. Cum enim tempore Ludovici IV. ultimi Regis ex Carolinâ stirpe, Hungari in Germaniam irruerent, scribit Luitprandus *L. 2. c. 6. nonnull-*

los

los Ducum Hungaris non solum pugnam non intulisse, sed ut proximi caderent anhelasse, ut dum proximi caderent, soli ipsi liberius regnarent. Et Sigebertus A. 914. tradit, contra Conradum Regem potentiores regni Principes rebellionem meditato esse, scilicet Arnoldum de Bajoria, Burchardum de Suevia, Everhardum de Francia, Gilbertum de Lotharingia, & horum omnium præcellentiore Henricum Ducem de Saxoniam & Thuringiam. Add. d. L. 2. Luitpr. c. 7. Unde satis liquet hanc in curam incubuisse Ducem, ut se subiectioni subtraherent & instar Regum provinciis præessent. Primus Ducum maximè crevit Otto Dux Saxoniam, qui etiam propterea à defuncto Ludovico electus in Regem, quam dignitatem licet recusaverit, & ejus consilio Conradus Dux Francorum in Regem fuerit unctus, testatur tamen VVitichindus. L. 1. pene Ottonem super & ubiq; summum viguisse imperium.

XX. Suscipiens Conradus imperium rursus in ordinem redigere Duces intendit & invisam regno potestatem, quam sibi arrogare cœperant, suppressere. Expresse hoc de Saxoniam Duce confirmat VVitichindus L. 1. his verbis: Igitur patre patria & magno Duce Ottone defuncto, illustri & magnifico filio Henrico totius Saxoniam ipse reliquit Ducatum, Rex autem Conradus cum saepe expertus esset virtutem novi Ducis, veritus est ei tradere omnem potestatem patris. Quo factum est, ut indignationem incurreret totius exercitus Saxonici. Fictè tamen pro laude & gloriâ optimi Ducis plura locutus, promisit se majora sibi daturum, & honore magno glarificaturum. Saxones verò hujusmodi simulationibus non attendebant, sed suadebant Duci suo, ut si honore paterno eum nollet sponte honorare, Rege invito quæ vellet obtinere posset. Rex autem videns vultum Saxonum erga se solito austertorem, nec posse publico bello eorum Ducem conterere, suppetente illi fortium militum manu, exercitus quoque

quoq; innumerâ multitudine, egit, ut quoquomodo interficeretur
dolo, &c. Verum cum Conradus Henrici potestatem
nullo modo infringere posset, periculosam tamen reip.
ejus ὑπερχὴν videret, optimum existimans remedium
huic malo afferri posse, si ipse Henricus Rex constitueretur,
suasit fratri Everhardo, ut eo modo Francorum re-
gno consuleret, uti pluribus refert VVitichindus. Rectè
nimirum docet Aristot. 5. pol. 3. *Melius esse initio
providere, ne istiusmodi fiant ὑπερχωντες, quàm post existenti-
bus illis remedium querere.*

XXI. Ergo primus, eodem VVitichindo dicente,
Henricus liber à potestate regnavit in Saxonîâ. Cui conso-
nant quæ de statu Germaniæ sub Impp. Saxon. & ijs quî
hos secuti sunt scribit Rhenanus L. II: *Primum sub veteri-
bus Francis liber a potestatis Dux fuit in Saxonîâ Henricus Otto-
nis pater, qui postea Germanico regno præfuit, ceu diximus. Idq;
eam ob causam ut Scalvinos arceret: diligentius autem custodi-
untur quæ propria sunt. Nec hoc jus cuiquam aliorum præsidum
concessum est. At sub Saxonibus libertatem nacti sunt non so-
lùm provinciarum gubernatores, sed & civitates ipsæ. Nam ut
quæq; plus honorum, quæ ad regnum pertinebant, habuit, ita ma-
turius & facilius ad libertatem pervenit. &c.*

XXII. Hâc itaque ratione illa Comitum Ducum-
que potestas, quæ olim temporalis & ministra erat, par-
tim vi, partim emtione, partim profusâ Regum libera-
litate omnino mutata, ita ut provincijs præfint jam Du-
ces, non ut gubernatores, sed penè ut Reges, collatis
in eos ijs juribus, quæ solius olim imperij erant atq; Im-
peratoris. Quo enim tempore Duces administratores &
rectores tantùm fuere provinciarum, non compete-
bat ipsis autoritate propriâ jus vitæ & necis, non leges fe-
rendi, non magistratus constituendi, non indicendi

C

con:

conventus, non foedere faciendi potestas; minora quoque, ut vocant, regalia, sub quibus vias publicas, flumina navigabilia, vestigalia comprehendunt; imò omnis generis redditus provinciarum non ad rectores illos provinciarum, sed ad fiscum regium pertinebant. Isthæc omnia præfectis illis *ἀποκεκοτορίας* jure in provincijs concessa sunt, salvâ tamen semper imperatoria superioritate: unde cum non omnino absolutam potestatem habeant, nec majestatem propriè eos habere dici potest, vocari verò solet eorum potestas *jus superioritatis*. Landes Fürstliche Obrigkeit / Landes Hoheit vnnnd Herrligkeit.

XXIII. Ex his apparet quantum potestatis, virium & opum Imperatori decesserit, & quomodo respublica regiam faciem paulatim mutaverit. Antea provinciæ pleræque pleno jure totius imperij erant: post illæ ad gubernatores eorum venêre, & major subditorum facta potentia ipsius Regis viribus. Antea fiscus regius satis opulentus erat; postquam autem fiscalina bona ad alios translata, publica regni egestas secuta, & nervus rerum gerendarum regibus præcisus est. Quæ ipso non potuit non prisca reip. forma corrumpi, imò in multas partes dividi; multis scilicet ad eam potentiam pervenientibus, ut, cum in ordinem à Caesaribus cogi amplius non possent, domi regna nova sibi suisque concederent. Quàm verò periculosum sit omni civitati, si in eâ sint, qui viribus, qui nobilitate, qui divitijs maximè excellent, præclarè docet civilis prudentiæ unicus doctor 4. Polit. 11. Hinc Idem 3 Polit. 25. monet, regem oportere vires habere tales, ut unoquoque separatim & simul pluribus potentior sit, populo tamen sit impotentior. Quod

Quod fortè perpendens Conradus II. regalia quæ Ducibus concesserat, ipsis post adimere conatus est, uti tradit Autor *Chronici Coloniensis*.

XXIV. Isti verò Ducum potentiæ maximum incrementum indubiè addidit, quod plures ducatus vel comitatus minus circumspectâ regum liberalitate in unum corpus concreverint: quodque eorundem regum concessu Ducatus & Comitatus ad heredes tandem transierint, quod quâ ætate factum sit haud licet definire. Pertinere huc videntur, quæ habentur in consuetudinibus feudilibus L. I. tit. I: *Antiquissimo tempore sic erat in dominorum potestate connexum, ut quando vellent possent auferre rem in feudum à se datam: postea verò eò ventum, ut per annum tantum firmitatem haberent, deinde statutum est, ut usq. ad vitam fidelis produceretur: sed eum hoc jure successionis ad filios non pertinere: sic progressum est, ut ad filios deveniret: in quem sc. dominus hoc vellet beneficium confirmare: quod hodie ita stabilitum est, ut ad omnes aequaliter filios pertineat. Cum vero Conradus Romam proficisceretur, petitum est à fidelibus, qui in ejus erant servitio, ut lege ab eo promulgata hoc etiam ad nepotes ex filio producere dignaretur, & ut frater fratri sine legitimo herede defuncto, vel filius in beneficio, quod patris fuit, succedat, &c.*

XXV. Porro Ottonum temporibus Ducales & Comitum potestates Episcopis & Abbatibus cœperunt attribui, novo & hætenus inaudito exemplo. Adeoque ex eo tempore duplex cœpit ordo Ducum: secularium scilicet & Ecclesiasticorum. Primus autem Bruno Episcopus Coloniensis constitutus, & fratre Ottone M. Ducatum Lotharingiæ accepit. Quâ de re ita VVitichindus: *Brunonem Pontificis summi ac Ducis magni vidimus officium gerentem; ac ne quis eum culpabilem super hoc dixerit, sum Samuelem*

sanctum & alios plures sacerdotes pariter legamus & iudices. Idem notat Autor Chronici Belgici: Ante hac sua (Brunonis) tempora Archiepiscopi Colonienses non iudicij's gladij temporalis sed tantummodo Iurisdictionis usq; baculo pastoralis. Vt & Theodoricus de Niem vetus historicus: Penè omnibus Cathedralibus Ecclesijs in Italiã, Galliã, Germaniã, Burgundiã & Lotharingia constitutis, multas civitates, castra, oppida, villas & multa alia dominia temporalia & iurisdictiones donavit (loquitur de Ottone I.) & omnibus illis Ecclesijs propria insignia perpetuò deputavit. Archiepiscopos quoque & Episcopus Ducatibus & Comitatibus & Baronis communit, quibus nobiles & potentes vasallos subiecit, ut semper essent ad resistendum etiam manu forti pagenis & hereticis in opportuno tempore fortiores.

XXVI. Atque hoc modo Ecclesiastica & secularis potestas in unã personã jungi cœpit, Episcopis, perinde ac Principibus secularibus, provincijs quibusdam investitis. Quo ipso potentia illorum nimium quantum crevit, ad religionis opinionem in populo rudi ac pio tantis viribus & armis accedentibus. Enimverò multis seculis temporibus illi Ecclesiastici Duces potentiã præ alijs eminuerunt: neque ipsi Cæsares alios magis metuendos habuerunt. Vnum tamen ad compescendam tantam potentiam frenum superfuit Cæsariibus; libera nempe omnium Episcopatum & Abbatiarum collatio, & quidem eò liberior, quod in cœlibe vitã nulla illi Principum ordini legitima soboles nasceretur, cujus in secularibus omninò habenda fuit ratio; maxime posteaquam hi hereditario jure vasta illa Imperij feuda cœperunt possidere. Excussum autem & hoc frenum est Cæsarum manibus Gregorij septimi & successorum

forum ejus sacrâ tyrannidē: quo ipso Cæsares dimidium Imperij perdidisse prudenter & verè notavit Onuphrius Panvinius *in vita Georgij septimi*.

XXVII. Occasionem quoque Ducibus ad solvenda regis autoritatis vincula dedit immatura Henrici IV. imperium aduentis ætas, uti observavit Albertus Abbas Stadensis: *Gubernaculo, ajens, regni mulier cum puero magno imperij præfuit detrimento. Indignantibus enim Principibus aut muliebri potestate constringi aut infantuli ditione regi, primò quidē conjuncti vindicarunt se in pristinam libertatem, ut non servirent: deinde contentionem moverunt inter se, quis eorum videretur esse major: postremò armis audacter sumptis regem & dominum suum deponere moliti sunt.* Laboravit Henricus quidem recuperare pereuntem dignitatem sed neque satis omnia prudenter egisse dicitur, & intervenēre nonnulla fatali quâdam adversitate, quæ penitus ipsum tandem regno atque omni plane autoritate exuerunt. Nec verò a prudentibus laudatur, quod ab Episcopis in ordinem redigendis reparandæ dignitatis initia voluerit facere; Quin nec id prudenter inceptum quod cum Saxonico-
rum Principum potentiam, utpote ipsi præcipuè suspectam, imminutam vellet; militari licentiâ irritari eos antè passus, mox uno illos impetu ad obsequium cogere, conatus sit: cum tamen nec rebus satis firmis esset, & præterea jam tum, cum alios Principes, tum inprimis Episcopos multis injurijs offendisset, adeoque in impietatis ac injustitiæ opinionem se conjecisset: quibus regiam vim affectanti nihil est perniciosius. Sapientissimè scilicet Aristoteles jubet: *Si alicujus potentia videatur dissolvenda, erit hoc sensim ac paulatim faciendum, nec universa simul auferenda, Præterea abstinendum omni injuriâ.*

XXVIII. Quanquam verò mirum in modum Ducum Comitumque potentia creverit, nonnullorum tamen sensim iterum est imminuta. Ejus autem rei non unam licet causam observare: primam putamus neglectum ararij & quod vitam luxuriosè & in socordiâ duxerint, prodigalitatibus vitio quoque laborârint. Cum enim divitiæ sint instrumentum reipubl. *Aristot. 1. Polit. 8.* necesse est, si illæ arario inferri non curentur, & tamen luxuriosè vivatur, optimo conservandæ potentia organo deficiente, ipsam potentiam deficere. Imminuit deinde eandem, quod bella intempesta & contentiones inter se moverint, sicuti testatur Albertus citatis verbis. Præterea maximè illis obfuit multorum bonorum feudalium in unum aliquem collatio, quâ subditos quosdam potentes & divitijs excellere suâ in republ. effecerunt, quod quàm noxium sit jam antè ex *Aristot. 4. Polit. 11.* monuimus, ubi istos ὑβριστὰς καὶ μεγαλοπυνηδὲς μάλλον fieri, neque imperium ferre posse nec scire, eleganter dicit: Hinc conspirationes nobilium in Principes; eandem fortunam Principibus ex nobilium potentiâ experientibus, quam reges ex principum potentiâ consecuti sunt.

XXIX. Plurimum porro Ducum Comitumque vires exhaustit Ducatum & Comitatum in minutas particulas pro multitudine, qui illustribus familijs nati erant, divisio. Hâc enim ratione bona, quæ unus possidebat, & maxima, quæ apud unum erat, potentia pluribus communicata non potuit non attenuari. Quod procul dubio attendens Fridericus Imp. prohibuit Ducatum, Marchiam, Comitatum dividi, ut habetur in *L. 2. feud. tit. 55. §. 1.* Hinc pulcrè Oldradus de Ponte

Ponte ICrus (qui floruit Anno cto ecc xx.) *conf. 237. n. 7.*
Avorum nostrorum memoria feuda dignitatem apud unum ex
familiâ, præsertim seniore, semper sartata & q̄q̄ conservata
sunt; quia prudenter considerarunt, nihil esse tam magnum, quod
divisione parvum non fiat. Vid. etiam Andreas Gailius L. 2.
obs pract. 153. n. 2.

XXX. Multum denique potestatis Ducibus atque Comitibus decessit, cum seculo præter propter duodecimo urbes, quæ pleræque illis omnino ratione jurisdictionis & onerum fiscalium subjæctæ fuere, in libertatem majorem paulatim evedtæ sunt. Auctis enim oppidanorum viribus & divitijs, atque inde ad libertatem, ut fieri solet, adspirantibus, ipsi Imperatores in id incubere, tanquam sublevandæ regîæ dignitati admodum proficuum, ut urbes potentiores Episcoporum Ducum & Comitum imperio subducerentur. Præterea crescente magis magisque urbium opulentiâ, Ducum verò & Comitum potentiâ decrecente, urbes imperium eorum detrectare cœperunt: unde levi sæpe ære à Ducibus & Comitibus suis, qui illos in officio retinere non poterant, egregias immunitates redemerunt, partim etiam vi expresserunt. Atque hinc factum, ut plurimæ urbes vel omnino, ut Imperiales, vel ex parte, ut aliàs immunitatibus gaudentes, imperio Ducum Comitumque exemptæ sint, & reliquæ quoque urbes omnes libertiore republicâ nunc vivant. Id quod sanè Episcoporum Ducum atque Comitum potestatem maximè fregit. Accedit, quod & Comitum se Ducum, quibus subjæcti fuere, gubernationi eadem ferè ratione subtraxerint: atque adeò Comitum quidem potentiâ aliquo modo aucta, Ducum verò magis imminuta.

XXXI.

XXXI. Licet vero has ob causas potentia Ducum multum decesserit, satis tamen magna ea semper mansit, non solum respectu provinciarum subjectarum, quas eodem modo eademque fere potestate, qua totum regnum Imp. regit, regunt, ut dictum *th. 22.* verum etiam respectu totius imperij, cui una cum Imperatore divisim majestatis juribus praesunt.

XXXII. Constat quidem iam tempore Caroli Magni Duces comitesque Provinciarum Proceres etiam regni fuisse, & licet totus populus ad curam reip. admissus fuerit, atque jus suffragij habuerit, illis tamen plus auctoritatis tributum. Liquet hoc ex ijs, quae ex Adelhardi (propinqui Caroli Magni) libello de ordine Palatij refert Hincmarus Epist. 3. c. 29: *Consuetudo tunc temporis trita erat ut non saepius sed bis in anno placita duo tenerentur; unum quando ordinabat status totius regni ad anni vertentis spatium, quod ordinatum nullus eventus rerum nisi summa necessitas, quae similiter toti regno incumberebat, mutabat. In quo placito generalitas universorum Majorum tam clericorum quam laicorum conveniebant. Seniores propter consilium ordinandum. Minores propter idem consilium suspiciendum & interdum pariter tractandum, & non ex potestate, sed ex proprio mentis intellectu vel sententia confirmandum. Quod autem per Seniores intelligat Primores & per Minores plebem claret ex ijs, quae habentur c. 35. ejusd. ep. ubi disertè scribitur, distinctis locis in Comitibus istis Seniores & multitudinem residisse. Fuisse vero inter primores illos Duces & Comites videre est ex alijs monumentis. Sic apud Theganum Chorepiscopum Trevirensis lib. de gest. Ludov. Imp. c. 6. de Carolo Magno legitur. Imp. cum iotellexisset, appropinquare sibi diem obitus sui, vocavit filium Ludovicum se cum omni exerci-*

exercitu, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, comitibus loco positus, habuit grande colloquium cum eis Aquis grani in palatio pacifice & honestè admonens, ut fidem erga filium ostenderent, interrogans omnes à maximo usq; ad minimum si eis placuisset, ut nomen suum, id est, Imperatoris titulum filio suo Ludovico tradidisset, illi omnes responderunt &c. Initium Legum Alimannicarum ita se habet: *Lex Alemannicarum, quæ temporibus Lotharij Reges cum principibus suis id est 33. Episcopis. 34. Ducibus, 72. Comitibus & reliquo populo constituta est.*

XXXIII. Verùm mutatâ atque auctâ Ducum Comitumque potestate, majorum quoque eorum autoritatem in suffragijs de totius imperij rebus ferendis factam esse, & quamvis populus non omnino exclusus fuerit, ejus tamen autoritatem admodùm exiguam exitisse omnino dicendum videtur, præsertim plerisque urbibus Ducum Comitumq; liberæ potestati ad Imp. subjectis; unde plurimis urbibus in libertatem exsurgentibus, autoritatem etiam earundem in suffragijs ferendis iterum crevisse sequitur.

XXXIV. Cæterum insignis quoad Ducum, atq; Comitum, ut & totius populi jura, quæ respectu totius imperij habuere, mutatio contigit, cum electio Regis, quæ ab antiquis temporibus penes omnes Episcopos, Duces, Comites ac universum populum erat, ad septem regni Proceres delata est, qui paulatim alias etiam prærogativas præ reliquis Ducibus consecuti sunt: de cujus mutationis primordio maximum inter viros doctos est diffidium.

XXXV. Hoc quidem certum jam antiquitus obtinuisse, ut quidam Primorum ea haberent munera, quæ hodie etiam Electoribus adscribuntur. Ita Apocri-
D sary

fiarj (aliàs Archicancellarij) sæpius facit mentionem Hincmarus & alij, vid. Lehman. L. 2. c. 7. De Archicamerario in Annal. Franc. A. 828: Ludovicus Imp. Bernhardum Comitem Parcinone Camerarium in Palatio suo constituit, Mareschalcus comes stabuli dicitur Historicis, Regno L. 2. Carolus M. Burchardum Comitem stabuli, quem corruptè Constabulum appellamus, cum classe misit in Corsicam, ut eam à Mauris defenderet. Arcipincernæ munus itidem invenire est in Annal. Franc. A. 781. Electi ac directi sunt in legationem ad Basilenem in Bajoariam de parte Regis Rudolphus Diaconus, atq; Eberhardus magister Pincernarum. Archidapifer Eginhardo in vita Caroli M. vocatur *propositus regia mensæ*.

XXXVI. Verùm licèt fortè hi ministeriales regij (ut appellantur ab Hincmaro) honoratiore aliquo loco fuerint, electio tamen Imperatorum ipsis solis, non competit. A primâ enim Imperij Germanici constitutione semper fuit observatum, ut omnes Principes & populus Imperatorem eligerent. De Carolo Magno ita Eginhardus: *Carolus fratre defuncto consensu omnium Francorum Rex constituitur.* De ejus filio Thegani Chorrepiscopi verba idem testantur supra th. 23. allata. De Conrado VVitichindus Lib. I: *Regi Ludovico non erat filius, omnisque populus Francorum atque Saxonum querebat Ottoni diadema imponere regni. Ipse verò quasi jam gravior recusabat imperij onus, ejus tamen consultu Conradus, quondam Dux Francorum, ungitur in Regem.* De Henrico itidem VVitichindus L. I: *Everhardus (frater Conradi) congregatis Principibus & natu majoribus exercitus Francorum in loco qui, dicitur Fridisleri designavit eum Regem coram omni populo Francorum atque Saxonum.* De Ottone I. Idem: *Defuncto patre patria & Regem maximo optimo Henrico, omnis populus*
FRANCO-

Francorum atque Saxonum jam olim designatum Regem à patre filium ejus Ottonem sibi eligit Regem. Eodem modo electus fuit Otto II. teste Regione A. 961: Rex Otto I. in Italiam ire disponens, maximam suorum fidelium multitudinem VVormatiae coadunavit, ubi consensu & unanimitate regni Procerum ratiúsque populi filius ejus Otto Rex eligitur. Sic & Otto II. A. 983. Veronæ placitum habuit (ut scribit Dithmarus) & filius ejus Otto III, ab omnibus in Dominum eligitur.

XXXVII. Hujus Ottonis III. tempore ad septem tantum Proceres devenisse jus eligendi plerorumque est sententia. Sed quò minùs isti subscribi possit, obstant verissima & certa historiarum monumenta etiam post ejus ætatem non à solis septem electionem peractam apertè tradentia. Id de Ottonis III. Successore Henrico II. testatur Dithmarus L. 4. & 5. Sequentis Imp. Conradi II. electionem fusè narrat VVippo his verbis: *Consedere Principes, populis frequentissimus adstabat, Archiepiscopus Moguntinensis, cujus sententia ante alios accipienda fuit, rogatus à populo quid sibi videretur, abundantia corde, voce hilari laudavit & elegit majoris ætatis Canonem suum in Dominum & Regem atque rectorem & defensorem patriæ. Hanc sententiam ceteri Archiepiscopi & reliqui sacrorum ordinum viri indubitanter sequebantur, tunc singuli de singulis regnis eadem verba electionis sapissimè repetebant. Fit clamor populi, omnes unanimiter in Regis electione Principibus consentiebant, in illo persistebant, ipsum cunctis dominantibus nihil hæsitando proposuerunt. Idem de Henrico III. IV. & V. historicâ fide firmat Lehman. L. 5. c. 17.*

XXXIIX. De Lothario II. Otto Frising. L. 1. de gest. Frider. c. 16. scribit: *Igitur Albertus, nam id juris*

dum regnum vocat. Moguntini Archiepiscopi ab antiquioribus esse traditur, principes regni in ipsa civitate Moguntina tempore autumnali convocati, malorumq; à Duce Friderico sibi illatorum haud immemor, cum prædictus Dux ad regnum à multis exposceretur, ipse Lotharium Ducem Saxonum in Regem à cunctis qui aderant Principibus eligi persuasit. Idem c. 22. de Conrado III. Defuncto Imp. Lothario, ac in monasterio Lutre, quod in ejus proprio fundo situm est, humato, principes regni apud Gallia oppidum Confluentiam, ubi Mosella Rhenum influit, conveniunt, & eligendo Principe consilium in eunt. Igitur Conradus Friderici Ducis frater, ab omnibus qui aderant, exposcitur, ad regnumq; levatus in palatio Aquis coronatur. De Friderico I. L. 2. c. 1: Decedente Conrado, in oppido Franconesfurt de tam immensâ transalpini regni latitudine universum, mirum dictu, principum robur, non sine quibusdam ex Italiâ Baronibus, tanquam in unum corpus adunari potuit. Vbi cum de eligendo Principe primates consultarent, nam id juris Romani imperij apex, videlicet non per sanguinis generationem descendere, sed per Principum electionem Reges creare, sibi tanquam ex singulari vendicant prerogativâ, tandem ab omnibus Fridericus Suevorum Dux, Friderici Ducis filius, petitur, cunctorumq; favore in Regem sublimatur. Eadem fuit ratio electionis Henrici VI. Philippi III. Ottonis IV. Friderici II. Lehman. d. l. & Onuphr. Panvinium l. de commitijs Imper.

XXXIX. Notandâ hic sunt cum primis quæ ætate Friderici II. (quâ etiam vixit) scribit Albertus Abbas Stadenensis in Chronico: Papa Gregorius insolentias Imperatoris (Friderici II.) contra Ecclesiam metuens Principes super electione ulterius sollicitavit, sed nihil profecit, quia quidem Principum ei rescripserunt, non esse sui juris Imperatorem substituere, sed tantum electum à Principibus coronare. E-

lectio

lectio enim ad istos dinoscitur pertinere. Ex prætaxatione Principum & consensu eligunt Imperatorem, Trevirensis, Moguntinus & Coloniensis. Palatinus elegit, quia Dapifer est, Dux Saxonie quia Marscalcus, & Marggravius de Brandenburg, quia Camerarius, Rex Boëmia, qui pincerna est, non eligit, quia non est Teutonicus. Gemina sunt his verba Speculi Saxonici: An des Keyfers Wahl/ sol der erste seyn der Bischoff von Meyns/ der ander der Bischoff von Trier, und der dritte der Bischoff von Cöln; vnter den Leyensfürsten/ so ist der erste ander Wahl der Pfaltzgrafe beyhm Rhein des Reichs Truchses / der ander der Herzog von Sachsen des Reichs Marschalck / der dritte der Marggraff von Brandenburg / des Reichs Kämmerer / de vierde der Schencke des Reichs / das ist der König von Böhmen / der hat keine Wahl darumb daß er nicht deutsch ist.

XL. Ex his de Electionibus Imperatorum allatis testimonijs de septem Electorum origine hoc statuendum videtur, quod jus eligendi omnibus, etiam plebi, competens primùm sibi solis Principes attribuerint (vid. ib. 38.) post commodioris electionis gratiã à toto Principum conventu quibusdam Primatibus demandatum, ut illi præconsultarent, quis eligendus, cui si toti etiam conventui ita visum fuerit, regnum delatum, quemadmodum colligere est ex electione Friderici I. ex Ottone Frising. th. 38. de scriptâ, & ex verbis Alberti Abb. Stad. th. præced. adductis. Cum autem procul dubio qui numerata ista regia obire alijs Principibus præcellerint, hinc factum ut jus illud *αεβελείας* de eligendo Imperatore ad hos devenerit; qui tandem, crescente sensim aliorum autoritate, sibi solis omne eligendi jus, non convocatis omnibus Principibus, arrogarunt; atq; ita con-

ſuetudinē poſt Friderici II. tempora plerumque obſer-
vatum, uſque dum expreſſā ſanctione illis Septemviris
hoc jus cum plurimis alijs præminentijs à Carolo IV.
tributum.

XLI. Hæc de Ducum Comitumque origine, in-
cremento & variè mutatâ potentiâ atque autoritate
jam notâſſe ſufficiat: hoc tantum addito, quod, pote-
ſtate Ducum comitumque mirum in modum, uti ſupe-
rius expoſitum, crescente, eò ferè tandem res deven-
erit, ut vix quicquam ſuperfuerit, quo omnia unius regni
membra continerentur, præter Turcicæ potentiæ &
proſcriptionis metum: donec Friderico III. & Maximili-
ano Imperatoribus de arctius conjungendis & cohi-
bendis Germaniæ ordinibus ſedulò actum fuit. Quem
in ſinem in circulos Germania diviſa eſt, & ſupremum
Camera, quod vocatur, judicium inſtitutum. Ea in-
tèrim fuit plerorumque Ducum comitumque, etiam ſin-
gulos ſi ſpectes, potentia atque in ſuos ſubditos tam æquum
juſtumque imperium, ut aliquot ſeculis exteri quidem
populi contra Germaniam nihil tentare ſint auſi; ipſi
ſubditi autem feliciffimè ſub illorum aliis vixerint. Et
verò utinam licet eum in modum nobis

diu vivere!

Επιλόγια:

I. *Aristoteles* I. Eth. I. Politicam dixit ſci-
entiam maxime principem & ἡγεμονικὴν.
Item I. Met. I. Sapientiam maxime principem
eſſe & aliis præcipere docet. *Utrumque*
verum.

II. Re-

II. Regnum non est simpliciter optimum
reipubl. status.

III. Non convenit regnum omni populo.

IV. Regnum non convenit optimo populo.

V. Regnum βασιλικόν rarissime uti-
le est.

VI. Reges qui sponte (i. e. non ex prescri-
ptâ à subditis lege) acta sua nolunt esse rata, nisi
aut ab optimatibus aut populo probentur, non
semper partiuntur suam cum optimatibus aut
populo potestatem. Si namq; hunc in modum
sententia Regis rescindatur, non optimates &
populus eam rescindunt, sed ipse Rex quod sub
conditione voluit, eâ non existente, non amplius
sentit.

VII. Non semper obstat summo imperio,
promittere aliqua subditis ad imperii rationem
pertinentia, licet ad ea sine promisso non tenea-
tur.

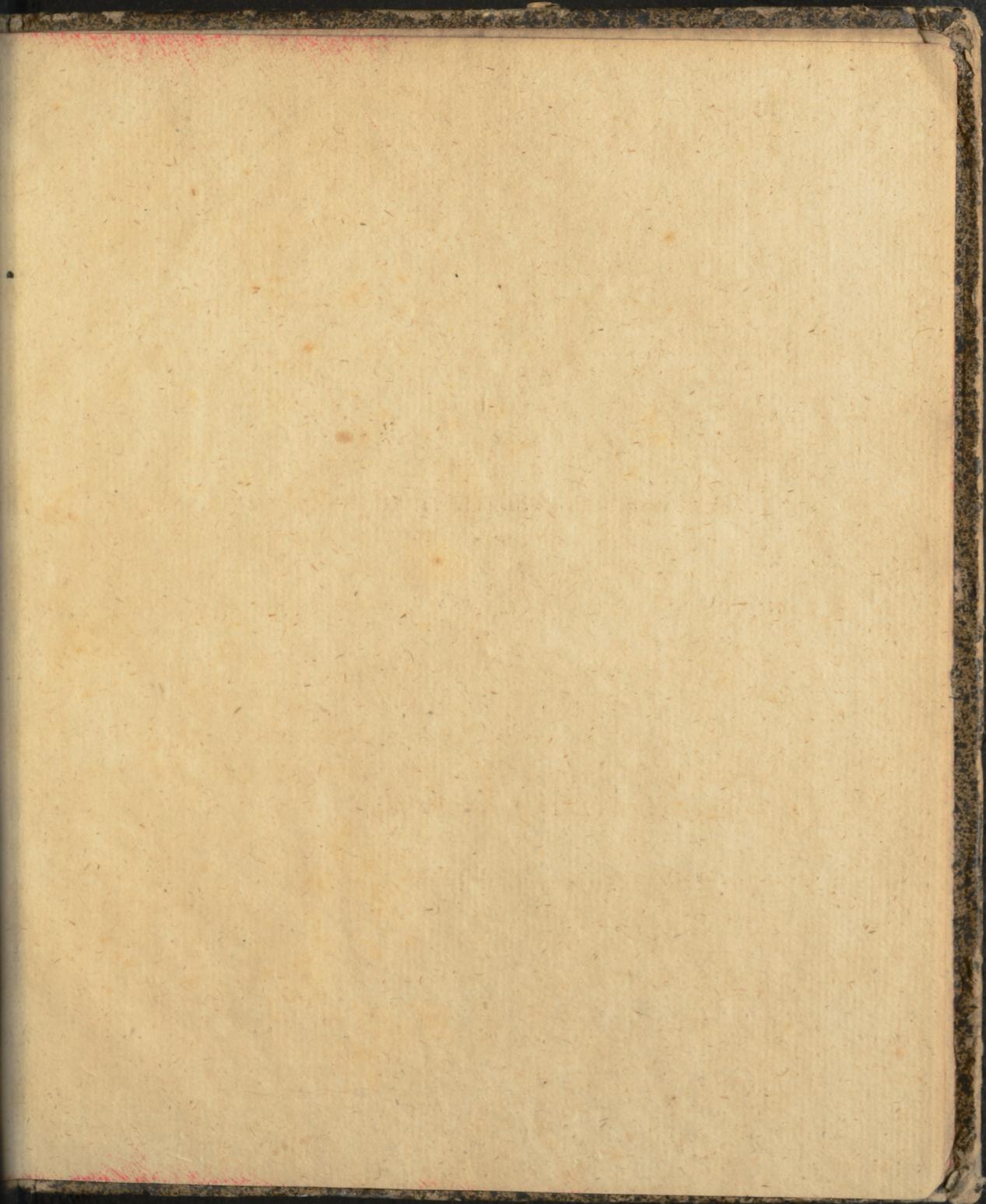
IIIX. Non rectè dividitur majestas in
realem & personalem.

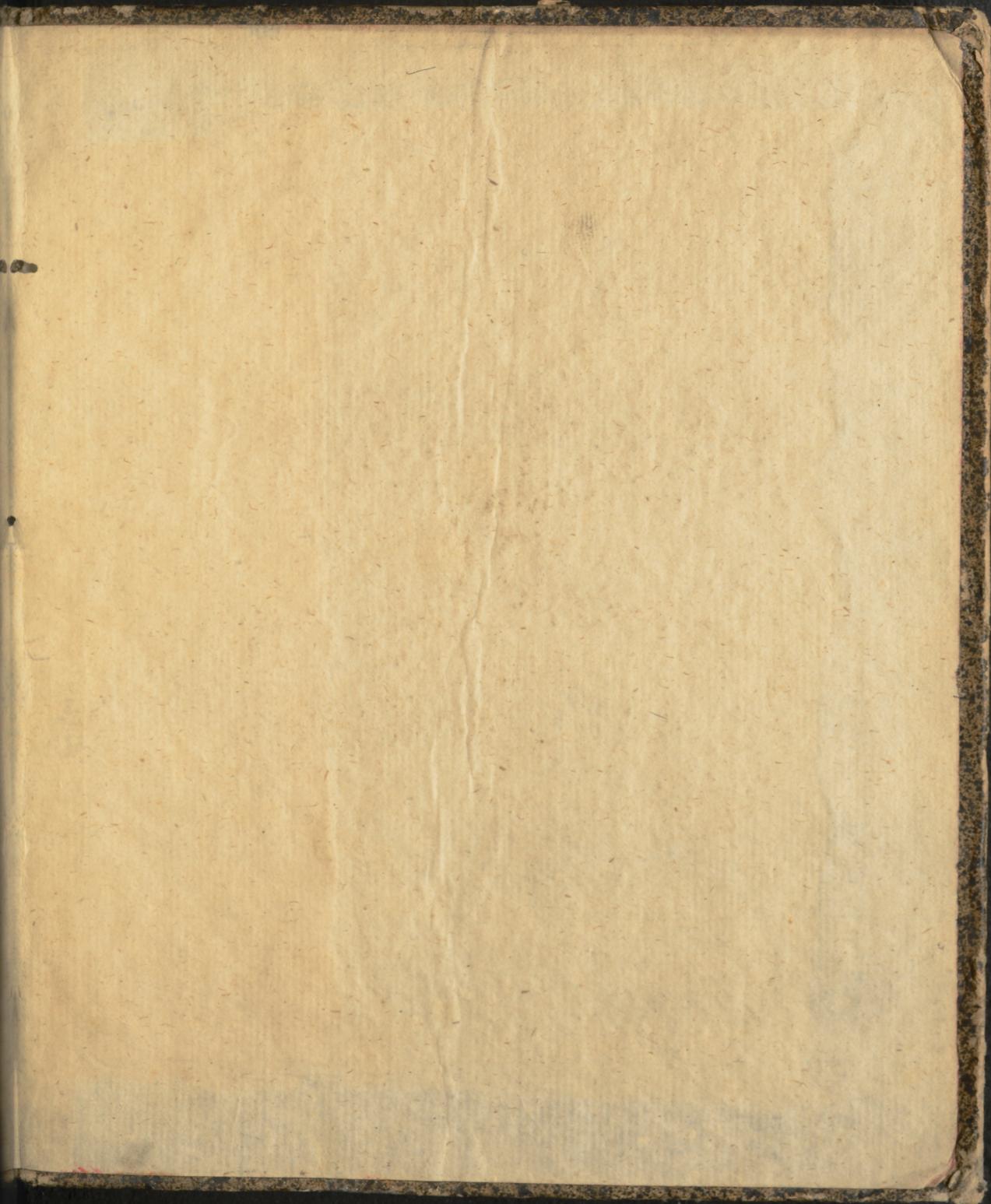
IX. Non dari remp mixtam absurdè ne-
gat Bodinus.

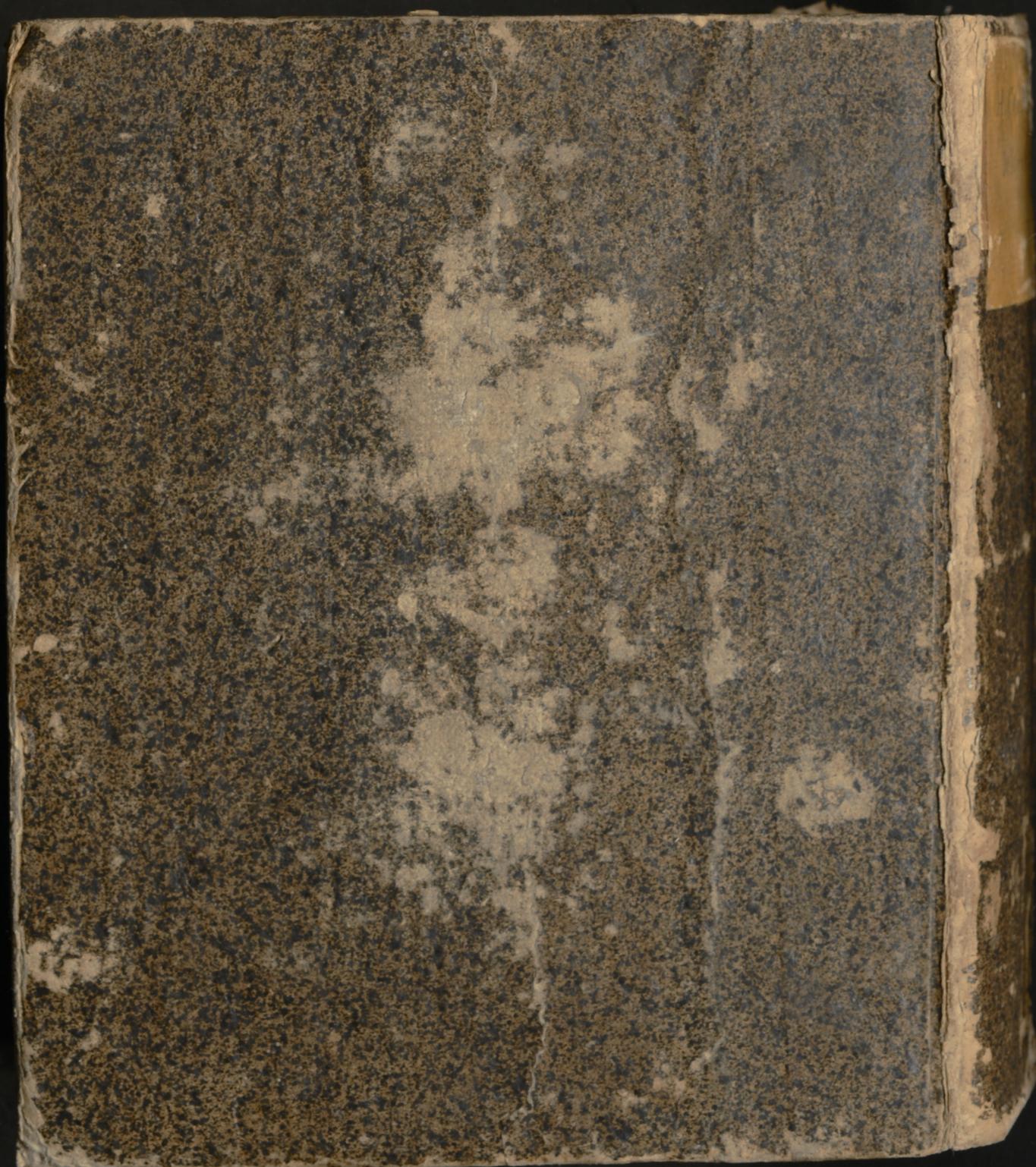
X. Quæ

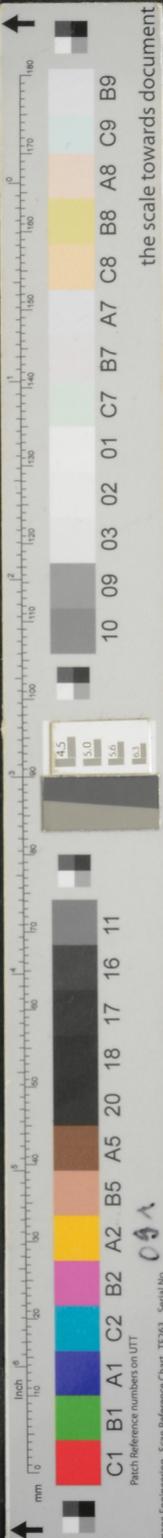
X: Quae aequalitas in societatibus obser-
vetur rectissime tradit Aristoteles 7. Eundem.
10. his disertis verbis: in societatibus interdum
æquale numero, interdum æquale propor-
tione participant. si æquale numero argen-
tum illatum fuerit, secundum æquale nu-
mero fit distributio; sin verò numero non
æquale, secundum æquale proportione.
Quid autem ipsi sit æquale numero ($\iota\sigma\omicron\nu\ \delta\epsilon\iota\gamma-
\mu\acute{\omega}$) & quid æquale proportione ($\iota\sigma\omicron\nu\ \lambda\acute{o}\gamma\omega$ ipse)
explicat s. Pol. 1. Duplex, inquit, est æqua-
le, unum numero, alterum κατ' ἀξίαν æqua-
le numero dico, quod multitudine aut ma-
gnitudine idem est & æquale; æquale verò
κατ' ἀξίαν, quod λόγῳ sive proporti-
one. &c.

the scale towards document

rimò studium agendi, secundò cupiditas
andi. Alterutrum si adsit, non potest
mi bona voluntate præditus.

CIII.

aliunde illa voluntas nota sit probanda
& fide dignis testimoniis. Quæ inter
æferenda plarumque sunt. Interdum
ficiunt imò prævalent publicis privata:
it quis vir fide dignus.

CIV.

s constat fides testimonii Academici de
Legum scientia profectu, tuto illi uni
credi in Republica potest.

CV.

im verò profuerit; ut examen ejus in
ordine judicum in quem cooptan-

CVI.

od perinde in Gallia & alibi pruden-
tum; in Germania minus necessum

CVII.

n autem per omnes judicariæ pru-
dentia

D 2